

متن سخنرانی های اولین همایش ملی

«منشاء حیات، دیدگاه های علمی - فلسفی»

اولین همایش ملی

منشاء حیات، دیدگاه های علمی - فلسفی

زمان: چهارشنبه ۲۲ خرداد ۱۳۹۸ از ساعت ۸/۳۰ تا ساعت ۱۶

مکان: دانشگاه تربیت مدرس

آفرینش حیات

تقدیر بی
ارواح مطهر شهیدان ر‌ا‌ح
وهم، حق پویان، حق جوینان و حق
گیان

و تقدیر بی
روح بلند و ملکوتی دوست ارجمند و
استاد فرهیختہ دانشگا‌ا‌ گیان
مرحوم دکتر ابوالفضل درویش‌ا‌

تدوین و گردآوری

دکتر عباس صاحب‌قدم لطفی
استاد دانشگاه تربیت مدرس
عضو مدعو شاخه زیست‌شناسی
فرهنگستان علوم

سرشناسه	: عباس صاحبقدم لطفی ۱۳۳۱
پدیدآورنده	: عباس صاحبقدم لطفی
عنوان کتاب	: متن سخنرانیهای اولین همایش ملی مهندسی حیات
مشخصات نشر	: تهران، آفرینش حیات ۱۴۰۱
تعداد صفحات	: ۱۳۴ صفحه
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۱۹۷۶۰-۱-۶
سایز چاپ کتاب	: وزیری
ابعاد و مواد همراه	: وزیری - ندارد
موضوع	: منشاء حیات - دیدگاههای علمی و نظرات اسلامی و فلسفی
موضوع	: Origin of life, Scientific points of view : View points of Islamic and Phylasophical
عنوان فروست و شماره	: منشاء حیات - دیدگاههای علمی و نظرات اسلامی و فلسفی
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۹۴۷۵۵۱

گروه هنری مَمَلُو

تنظیم و نشر:

گردآورنده: دکتر عباس صاحبقدم لطفی

طراح جلد: گروه هنری مَمَلُو

گرافیک داخلی: گروه هنری مَمَلُو

صفحه‌آرا: گروه هنری مَمَلُو

تاریخ چاپ: ۱۴۰۱

نوبت چاپ: اول

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت:

نشانی: تهران، بزرگراه یادگار امام، بالاتر از سه راه فرحزادی، اینترگران شمالی، تامین اجتماعی، بلوک ۱۱، شماره ۵

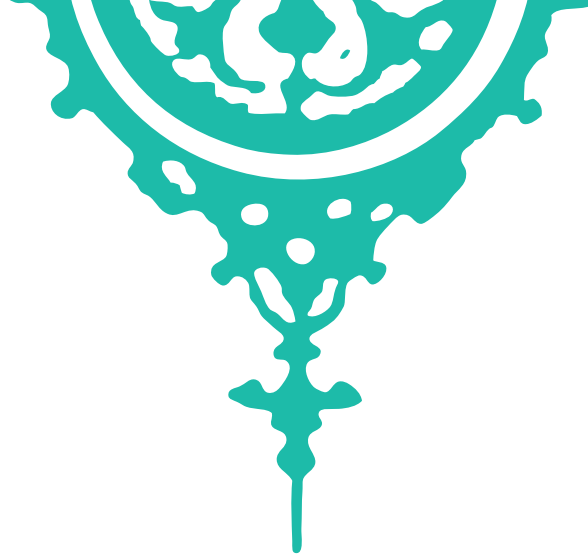
تلفن: ۰۹۱۲۲۱۱۹۱۸۴

فهرست

۱۰	پیشگفتار
۱۳	مقدمه	■ ■ ■
۱۵	آغاز آفرینش آسمان و ...	■ ■ ■
۱۸	آغاز جهان	■ ■ ■
۲۱	مراحل خلقت جهان	■ ■ ■
	متن سخنرانی های همایش
۲۶	متن سخنرانی استاد دکتر رضا داوری اردکانی	■ ■ ■
۳۳	متن سخنرانی استاد دکتر مهدی گلشنی	■ ■ ■
۴۲	متن سخنرانی استاد دکتر ابوالفضل درویزه	■ ■ ■
۷۵	متن سخنرانی استاد حجت الاسلام دکتر رمضانعلی فلاح رفیع	■ ■ ■
۹۱	متن سخنرانی استاد حضرت آیت الله العظمی جوادى آملى	■ ■ ■

پیشگفتار

اولین همایش ملی «منشاء حیات، دیدگاه‌های علمی- فلسفی» با همکاری فرهنگستان علوم، انجمن علمی مهندسی حیات، مرکز رشد فناوری های دانشگاه امام حسین علیه السلام، پژوهشگاه امام سجاد علیه السلام و دانشگاه تربیت مدرس در خرداد ۱۳۹۸ در سالن شهید مطهری دانشگاه تربیت مدرس با سخنان و رهنمودهای گرانسنگ استاد دکتر داوری اردکانی ریاست محترم فرهنگستان آغاز شد و پس از آن اساتید فرهیخته دانشگاهی استاد دکتر مهدی گلشنی استاد ممتاز دانشگاه صنعتی شریف و عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی، زنده یاد مرحوم استاد دکتر ابوالفضل درویزه استاد ممتاز مکانیک دانشگاه گیلان و صاحب تالیفات، مقالات و کتب متعدد در زمینه آفرینش حیات، استاد دکتر حجت الاسلام دکتر رمضانعلی فلاح رفیع استاد فلسفه دانشگاه تربیت مدرس و حجت الاسلام دکتر نادعلی خطیب محقق در زمینه حیات، در بخش‌های مختلف سخنرانی نمودند.

در روز دوم، پانل بحث و گفتگو پیرامون نظرات مختلف اعم از دینی، فلسفی و تجربی به ریاست استاد دکتر ابراهیم زاده رئیس شاخه زیست‌شناسی گروه علوم پایه فرهنگستان و استاد دکتر درویزه و اینجانب به عنوان دبیر همایش برگزار گردید. چندین ماه بعد از همایش، تنی چند از اعضای کمیته علمی و اجرایی همایش در

دیداری با حضرت آیت الله العظمی جوادی آملی گزارش همایش رابه استحضار معظم له رساندند و ایشان سخنان مبسوطی در زمینه حیات ارائه فرمودند که با اجازه ایشان و پژوهشگاه محترم علوم و حیاتی اسراء در پایان زینت بخش این مجموعه می باشد انشاءالله به یاری خداوند بتوانیم همایش های بعدی را در سطحی گسترده تر و با حضور متفکران بیشتری برگزار کنیم.

دکتر عباس صاحبقدم لطفی

دبیر علمی - اجرایی همایش

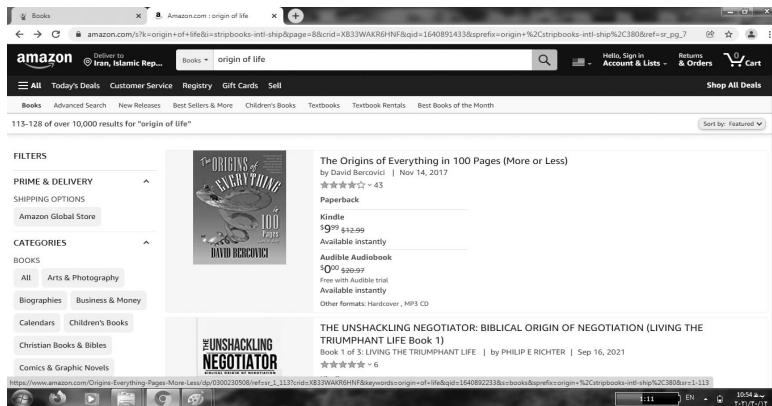
■ ■ ■ مقدمه

سخن از منشأ حیات است، آیا تحقیق و تفحص پیرامون این موضوع چقدر ضرورت دارد و آیا دانشمندان گذشته و حال در این مورد چه نظری دارند، به علاوه دین اسلام با این مسئله چگونه روبرو می شود؟ و آیا غور و بررسی پیرامون آن را چگونه میبیند؟ از زمانی که اسناد مدون از زندگی بشر موجود است همواره آفرینش حیات و منشاء آن به عنوان یک سوال اساسی برای محققین و دانشمندان مطرح بوده و هر کدام به فراخور نگرش و جهان بینی خود برای آن پاسخهای متفاوتی داده اند، شاید دلیل متفاوت بودن پاسخها این بوده که به قول مولانا هیچکدام کلیت موضوع و حقیقت و واقعیت آن را درک و لمس نکرده اند و هر کدام به فراخور علم خویش نظریه ای ابراز نموده اند. دهریون یا ماتریالیست ها تعریف خاصی از منشأ حیات داشته و دارند، زیست شناسان تجربه گرا و تکامل گرا تعریف دیگری، زیست شناسان معتقد به خلقت و خالق به گونه ای دیگر از منشاء حیات و آفرینش آن سخن رانده اند، شاید تجربه اپارین اولین آزمایشی بود که تجربه گرایان از آن برای بیان چگونگی پیدایش مولکولهای حیات استفاده کردند که البته مورد نقد و نظر قرار گرفت، ما در اینجا قصد نقل و نقد آنها را نداریم اما به این نکته اکتفا می کنیم که مسئله آن قدر مهم است که هر مکتبی از دریچه ای خاص و در چارچوب ذهنی معین در پی پاسخ به این سوال بوده و هست. کنفرانس های متعددی که تا کنون در این رابطه در دنیا تشکیل شده و می شود، میزهای گفتگو، کنگره ها، سمینارها و سمپوزیوم ها، کتب و مقالات متعدد، آزمایشگاههای تحقیقاتی، انستیتوهای مطالعاتی همه و همه دلیل بر این است که پاسخ این سوال می تواند بسیاری از ابهامات را برداشته و باعث ارتقاء آگاهی بشر و نتیجتاً رشد فکری و ارتقاء معیشتی و رفاهی او شود.

درباره انتشارات آمازون بیش از ده هزار عنوان کتاب یا اسناد دیگر، درباره منشایات ذکر شده است. انجمن ها، گروه ها و همایشهای متعددی درباره موضوع خلقت در سراسر جهان برگزار شده و تداوم دارد، از آن جمله «انجمن تحقیقات حیات» که یک گروه بنیادگرای مسیحی است و در این زمینه فعالیت دارد، یا کنفرانس تحقیقاتی گوردون درباره حیات و زندگی در سال ۲۰۲۲ برگزار شد، همچنین موسسه تحقیقات آفرینش در تگزاس تاسیس شده که در ترویج رسانه ای علم آفرینش و تفسیر روایت پیدایش به عنوان یک رویداد تاریخی فعالیت دارد. در این زمینه، همایشهای متعدد ملی، منطقه ای، بین المللی تا کنون برگزار یا برنامه ریزی شده است. نمونه هایی از آنها را ذیلا مشاهده می کنید:

Institute for Creation Research

Website

Directions

Save

4.1112 [Google reviews](#)
Research institute

Description

The Institute for Creation Research is a Creationist apologetics institute in Dallas, Texas that specializes in media promotion of pseudoscientific creation science and interpretation of the Genesis creation narrative as a historical event. [Wikipedia](#)

Address: 1806 Royal Ln, Dallas, TX 75229, United States

Phone: +1 800-397-0375

Students: (online classes) either about 30 or more than 50, depending on source

Founders: [Henry M. Morris](#), [Duane Gish](#)

Founded: 1970

President: [Randy Gulluzza](#)

Academic staff: 8 full time

Suggest

- [Conferences](#)
- [Disciplines](#)
- [Committees](#)
- [Publications](#)
- [Support](#)
- [Login](#)
- [Register](#)

1. [Conferences](#)
2. [Origin of Life and Evolutionary Biology](#)

International Conference on Origin of Life and Evolutionary Biology

Origin of Life and Evolutionary Biology Conference aims to bring together leading academic scientists, researchers and research scholars to exchange and share their experiences and research results on all aspects of Origin of Life and Evolutionary Biology Conference. It also provides a premier interdisciplinary platform for researchers, practitioners, and educators to present and discuss the most recent innovations, trends, and concerns as well as practical challenges encountered and solutions adopted in the fields of Origin of Life and Evolutionary Biology Conference.

Upcoming Conferences

June 2022 in Riga

- Conference Code: 22LV06ICOLEB001
- Abstract/Full-Text Paper Submission: January 13, 2022
- Notification of Acceptance/Rejection: January 31, 2022
- Final Paper and Early Bird Registration: May 17, 2022
- Conference Date: June 16-17, 2022

DIGITAL

بررسی‌ها و مطالعات گسترده و انبوه کتب و نظریات متعدد نشان می‌دهد که مقوله شناخت منشاء حیات از طرفی آنقدر مهم است که سرفصل تحقیقات آکادمی‌ها و دانشگاه‌های بزرگ جهان و سرتیتر اخبار فاخر علمی و در مرزهای دانش بشری است و از طرفی آنقدر مبهم و پیچیده که شاید اظهار نظر قاطع درباره آن برای اکثریت دانشمندان جهان میسر نیست. سوال مهم و کلیدی اینجاست که آیا تجربه و علم تجربی میتواند به تنهایی به آن پاسخ دهد؟

دانشمندان علوم زیستی به دو گروه تقسیم می‌شوند: زیست‌شناسان تکامل‌گرا (Evolutionists) که به همه پدیده‌ها تجربی و مادی می‌نگرند و زیست‌شناسان معتقد

به خلق و خالق (Creantionists) نیز هر کدام نظریات مبتنی بر جهان بینی خویش را ارائه داده اند. فلاسفه و بسیاری حکمای ادیان مختلف و از جمله فلاسفه اسلامی نیز نقطه نظرات زیادی در باب منشاء حیات و آفرینش ابراز داشته اند. شاید بتوان گفت مقوله منشاء حیات در حقیقت موضوعی حداقل سه بعدی است و ارائه یک نظریه جامع در این باب منشاء و همکاری و همفکری و تحقیقات مشترک سه گروه عالمان تجربه گرا و معتقدین به تکامل، عالمان تفکر گرا و فلاسفه، حکما و عالمان و متفکران دینی.

تاکنون نظریه‌ی جامعی که همه اقوال را بررسی کرده و مقایسه نماید اظهار نشده است بلکه هر کدام جداگانه در متون و گزارشهای مختلف دیده شده است. نظریه‌های ارائه شده به دلیل اینکه هیچ کدام جامع و مانع نبوده و پاسخگویی همه جنبه‌های موضوع نیستند در بسیاری از موارد باعث مشاجرات و اتلاف وقت و سرمایه‌ها و عمرها شده است.

ما در این مقدمه مسئله خلقت جهان را از دیدگاه حضرت علی (ع) با استناد به خطبه یک نهج البلاغه، ترجمه استاد محمد دشتی، بیان می‌کنیم و پس از آن همین مسئله از دیدگاه آیات قرآنی از کتاب «پژوهش و اعجاز علمی قرآن» تالیف دکتر محمد علی رضائی اصفهانی آورده میشود.

(خطبه اول نهج البلاغه ترجمه استاد محمد دشتی)**■ ■ ■ آغاز آفرینش آسمان و...**

عجز انسان از شناخت ذات خدا سپاس خداوندی که سخنوران از ستودن او عاجزند، و حسابگران از شمارش نعمتهای او ناتوان، و تلاشگران از ادای حق او درمانده اند، خدایی که افکار ژرف اندیش، ذات او را درک نمی کنند و دست غواصان دریای علوم به او نخواهد رسید. پروردگاری که برای صفات او حد و مرزی وجود ندارد، و تعریف کاملی نمی توان یافت و برای خدا وقتی معین، و سرآمدی مشخص نمی توان تعیین کرد. مخلوقات را با قدرت خود آفرید، و با رحمت خود بادها را به حرکت درآورد و به وسیله کوه ها اضطراب و لرزش زمین را به آرامش تبدیل کرد.

دین و شناخت خدا سرآغاز دین خداشناسی است، و کمال شناخت خدا، باور داشتن او، و کمال باور داشتن خدا، شهادت به یگانگی اوست، و کمال توحید (شهادت بر یگانگی خدا) اخلاص، و کمال اخلاص، خدا را از صفات مخلوقات جدا کردن است، زیرا هر صفتی نشان می دهد که غیر از موصوف، و هر موصوفی گواهی می دهد که غیر از صفت است، پس کسی که خدا را با صفت مخلوقات تعریف کند او را به چیزی نزدیک کرده، و با نزدیک کردن خدا به چیزی، دو خدا، مطرح شده، و با مطرح شدن دو خدا، اجزایی برای او تصور نموده، و با تصور اجزا برای خدا، او را نشناخته است. و کسی که خدا را نشناسد به سوی او اشاره می کند و هر کس به سوی خدا اشاره کند، او را محدود کرده، به شمارش آورد. و آن کس که بگوید خدا در چیست؟ او را در چیز دیگری پنداشته است، و کسی که بپرسد خدا بر روی چه چیزی قرار دارد؟ به تحقیق جایی را خالی از او در نظر گرفته است، در صورتیکه خدا همواره بوده، و از چیزی بوجود نیامده است. با همه چیز هست، نه اینکه همنشین آنان باشد، و با همه چیز فرق دارد نه اینکه از آنان جدا و بیگانه باشد. انجام دهنده همه کارهاست، بدون حرکت و ابزار و وسیله، بیناست حتی در آن هنگام که پدیده ای وجود نداشت، یگانه و تنهاست، زیرا کسی نبوده تا با او انس گیرد، و یا از فقدانش وحشت کند.

اول - خلقت را آغاز کرد، و موجودات را بیافرید، بدون نیاز به فکر و اندیشه ای، یا استفاده از تجربه ای، بی آنکه حرکتی ایجاد کند، و یا تصمیمی مضطرب در او راه داشته باشد جهان را آفرید. برای پدید

آمدن موجودات، وقت مناسبی قرار داد، و موجودات گوناگون را هماهنگ کرد، و در هر کدام، غریزه خاص خودش را قرار داد، و غرایز را همراه آنان گردانید. خدا پیش از آن که موجودات را بیافریند، از تمام جزئیات و جوانب آنها آگاهی داشت، و حدود و پایان آنها را می دانست، و از اسرار درون و بیرون پدیده ها، آشنا بود. سپس خدای سبحان طبقات فضا را شکافت، و اطراف آن را باز کرد، و هوای به آسمان و زمین راه یافته را آفرید، و در آن آبی روان ساخت، آبی که امواج متلاطم آن شکننده بود، که یکی بر دیگری می نشست، آب را بر بادی طوفانی و شکننده نهاد، و باد را به باز گرداندن آن فرمان داد، و به نگهداری آب مسلط ساخت، و حد و مرز آن را به خوبی تعیین فرمود. فضا در زیر تندباد و آب بر بالای آن در حرکت بود، سپس خدای سبحان طوفانی برانگیخت که آب را متلاطم ساخت و امواج آب را پی در پی درهم کوبید، طوفان بشدت وزید، و از نقطه ای دور دوباره آغاز شد، سپس به طوفان امر کرد، تا امواج دریاها را به هر سو روان کند و برهم کوبد، و با همان شدت که در فضا وزیدن داشت، بر امواج آبها حمله ور گردد، از اول آن برمی داشت و به آخرش می ریخت. و آبهای ساکن را به امواج سرکش برگرداند. تا آنجا که آبها روی هم قرار گرفتند، و چون قله های بلند کوهها بالا آمدند، امواج تند کفهای برآمده از آبها را در هوای باز، و فضای گسترده بالا برد، که از آن هفت آسمان را پدید آورد. آسمان پایین را چون موج مهار شده، و آسمانهای بالا را مانند سقفی استوار و بلند قرار داد، بی آنکه نیازمند به ستونی باشد، یا میخهایی که آنها را استوار کند، آنگاه فضای آسمان پایین را به وسیله نور ستارگان درخشان، زینت بخشید، و در آن چراغی روشنایی بخش، و ماهی درخشان، به حرکت درآورد، که همواره در مدار فلکی گردنده و برقرار، و سقفی متحرک، و صفحه ای بی قرار، به گردش خود ادامه دهند. **دوم** - شگفتی خلقت فرشتگان سپس آسمانهای بالا را از هم گشود، و از فرشتگان گوناگون پر نمود، گروهی از فرشتگان همواره در سجده اند و رکوع ندارند و گروهی در رکوعند و یارای ایستادن ندارند، و گروهی در صفهایی ایستاده اند که پراکنده نمی شوند، و گروهی همواره تسبیح گویند و خسته نمی شوند، و هیچگاه خواب به چشمشان راه نمی یابد، و عقلهای آنان دچار اشتباه نمی گردد، بدنهای آنان دچار سستی نشده، و آنان دچار بی خبری برخاسته از فراموشی نمی شوند. برخی از فرشتگان، امینان و وحی الهی، و زبان گویای وحی برای پیامبران می باشند، که پیوسته برای رساندن حکم و فرمان خدا در رفت و آمدند جمعی از فرشتگان حافظان بندگان، و جمعی

دیگر دربانان بهشت خداوندند، بعضی از آنها پاهایشان در طبقات پایین زمین قرار داشته، و گردنهایشان از آسمان فراتر، و ارکان وجودشان از اطراف جهان گذشته، و عرش الهی بر دوشهایشان استوار است، برابر عرش خدا دیدگان به زیر افکنده، و در زیر آن، بالها را به خود پیچیده اند، میان این دسته از فرشتگان با آنها که در مراتب پایین تری قرار دارند، حجاب عزت و پرده های قدرت، فاصله انداخته است. هرگز خدا را با وهم و خیال، در شکل و صورتی نمی پندارند، و صفات پدیده ها را بر او روا نمی دارند، هرگز خدا را در جایی محدود نمی سازند، و نه با همانند آوردن به او اشاره می کنند.

سوم- شگفتی آفرینش آدم (ع) و ویژگیهای انسان کامل سپس خداوند بزرگ، خاکی از قسمتهای گوناگون زمین، از قسمتهای سخت و نرم، شور و شیرین، گرد آورد، آب بر آن افزود تا گلی خالص و آماده شد، و با افزودن رطوبت، چسبناک گردید، که از آن، اندامی شایسته، و عضوهایی جدا و به یکدیگر پیوسته آفرید آن را خشکانید تا محکم شد، خشکاندن را ادامه دادش، و تا زمانی معین، و سرانجامی مشخص، اندام انسان کامل گردید، آنگاه از روحی که آفرید در آن دمید تا به صورت انسانی زنده در آمد، دارای نیروی اندیشه، که وی را به تلاش اندازد، و دارای افکاری که در دیگر موجودات، تصرف نماید به انسان اعضاء و جوارحی بخشید، که در خدمت او باشند، و ابزاری عطا فرمود، که آنها را در زندگی بکار گیرد، قدرت تشخیص به او داد تا حق و باطل را بشناسد، و حواس چشایی، و بویایی، و وسیله تشخیص رنگها، و اجناس مختلف در اختیار او قرار داد. انسان را مخلوطی از رنگهای گوناگون، و چیزهای همانند و سازگار، و نیروهای متضاد، و مزاجهای گوناگون، گرمی، سردی، تری، و خشکی، قرار داد. سپس از فرشتگان خواست تا آنچه در عهده دارند انجام دهند، و عهده را که پذیرفته اند وفا کنند، اینگونه که بر آدم سجده کنند، و او را بزرگ بشمارند، و فرمود: (بر آدم سجده کنید پس فرشتگان همه سجده کردند جز شیطان) غرور و خود بزرگ بینی او را گرفت، و شقاوت و بدی بر او غلبه کرد، و به آفرینش خود از آتش افتخار نمود، و آفرینش انسان از خاک را پست شمرد، خداوند برای سزاوار بودن شیطان به خشم الهی، و برای کامل شدن آزمایش، و تحقق وعده ها، به او مهلت داد و فرمود: (تا روز رستاخیز مهلت داده شدی).^۱

در اینجا مناسب دیده شد که متن زیر از کتاب پژوهش در اعجاز علمی قرآن (علوم کیهان شناسی و ریاضیات)، دکتر محمد علی رضایی اصفهانی آورده شود.

■ ■ ■ آغاز جهان

چگونگی پیدایش جهان از اندیشه هایی بوده که همیشه فکر بشر را مشغول کرده است. قرآن کریم در آیت متعددی اشاراتی به این مسئله کرده است و دانشمندان کیهان شناس نیز در این مورد نظریاتی ابراز کرده اند و حتی بعضی صاحب نظران خواسته اند با انطباق آیات قرآن با برخی از این نظریات علمی، اعجاز علمی قرآن را اثبات کنند که این مطالب قابل نقد و بررسی است. مفسران و صاحب نظران در این مورد به این آیات توجه کرده اند:

«ثم استوی الی السماء و هی دخان»

«سپس آهنگ (آفرینش) آسمان کرد، و آن دودی بود.»^۱ «اولم یرالذین کفروا ان السموات

و الارض کات ارتقا فقتنا هما و جعلنا من الماء کل شیء حی افلا یومنون»

«آیا کسانی که کفر ورزیدند ندانستند که آسمانها و زمین هر دو به هم پیوسته بودند و ما

آن دو را از هم جدا ساختیم، و هر چیز زنده ای را از آب پدید آوردیم؟ آیا باز هم ایمان نمی

آورند.»^۲

در مورد آیه اول ذکر شده برخی مفسران می نویسند:

«جمله (هی دخان - آسمانها در آغاز به صورت دود بود) نشان می دهد که آغاز آفرینش

آسمانها از توده گازهای گسترده و عظیمی بوده است و این با آخرین تحقیقات علمی در مورد

آغاز آفرینش کاملاً هماهنگ است. هم اکنون نیز بسیاری از ستارگان آسمان به صورت توده

فشرده ای از گازها و دخان هستند.» در مورد معنای «رتق» و «فتق» (پیوستگی و جدائی) آسمانها

و زمین که در آیه دوم (انبیاء / ۳۰) آمده مفسران سه احتمال را مطرح کرده اند:

الف: به هم پیوستگی آسمان و زمین اشاره به آغاز خلقت است که طبق نظرات دانشمندان،

مجموعه این جهان به صورت توده واحد عظیمی از بخار سوزان بود که بر اثر انفجارات درونی

و حرکت، تدریجاً تجزیه شد و کواکب و ستاره ها از جمله منظومه شمسی و کره زمین به وجود آمد و باز هم جهان در حال گسترش است. برخی از روایات اهل بیت (ع) اشاره به این تفسیر دارد.

ب: منظور از پیوستگی، یکنواخت بودن مواد جهان است به طوری که همه در هم فرو رفته بود و به صورت ماده واحدی خودنمایی می کرد اما با گذشت زمان، مواد از هم جدا شدند و ترکیبات جدید پیدا کردند و انواع مختلف گیاهان و حیوانات و موجودات دیگر در آسمان و زمین ظاهر شدند.

ج: منظور از به هم پیوستگی آسمان این است که در آغاز بارانی نمی بارید و مقصود از به هم پیوستگی زمین آن است که در آن زمان گیاهی نمی روئید اما خدا این هر دو را گشود از آسمان باران نازل کرد و از زمین انواع گیاهان را رویاند. معنای دیگری را از ابو مسلم اصفهانی نقل می کند که «فتق» به معنای ایجاد و اظهار باشد. و این معنا را موافق کلام علی (ع) در نهج البلاغه «فتق الاجواء ... ثم فتق بین اسموات العلی» می دانند. و این معنا را موافق آیات ۱۱-۱۲ سوره فصلت «ثم استوی الی السماء و هی دخان» معرفی می کنند. که دخان همان ماده اولیه خلقت آسمانها و زمین است و از آن آسمان بوجود آمد. و واژه «ائتیا» در آیات سوره فصلت را به معنای امر تکوینی و ایجاد می دانند و از آیه استفاده می کنند که ماده آسمانها قبل از وجودشان موجود بوده است و خدا صورت های آنها را ایجاد کرد. نویسنده ی معاصر دیگری نیز آیات (سوره فصلت / ۱۱ و انبیاء / ۳۰) را مطرح می کند و با توجه به هماهنگی این آیات با اکتشافات دانشمندان آنرا دلیل معجزه بودن قرآن می داند. ایشان می نویسند: «علم هیئت ثابت ثابت کرده است که در ابتدای خلقت، کرات آسمانی به صورت گاز به هم چسبیده و متصل بودند و بعدها به مرور زمان بر اثر فشردگی و تراکم شدید گازها توسط «لاپلاس» ریاضی دان و منجم مشهور فرانسوی، در حدود دو قرن پیش اظهار گردید و امروز نجوم جدید با دستاوردهای جدید خود صحت فرضیه علمی لاپلاس را ثابت کرده است»

دکتر «موریس بوکای» با طرح همین آیات بحث «روش اساسی ایجاد جهان در نظر قرآن» را مطرح می کند و می گوید قرآن وجود توده ای گازی با بخشچه های ریز را نامید می کند

و یک روند جدائی (فتق) ماده ای ابتدائی یگانه ای که عناصر آن نخست به هم ملصق (رتق) بودند را تذکر می دهد. سپس به نظریه تکوین عالم در دانش نو می پردازد که: «جهان از جرم گازی بادوران کند تشکیل شد» و سپس چگونگی تشکیل ستارگان و زمین را توضیح می دهد. و قدمت کهکشانشانها را ده میلیارد سال و قدمت زمین و خورشید را ۴/۵ میلیارد سال تخمین می زند. سپس می نویسد:

«دانش به ما می آموزد چنانچه به عنوان مثال (و تنها مثال) تکوین خورشید و محصول فرعی آن یعنی زمین را در نظر گیریم، جریان امر توسط تراکم سحابی نخستین و تفکیک آن رخ داده است. این دقیقا همان است که قرآن به طریق کاملاً صریح با ذکر ماجراهائی که «دود» آسمانی ابتدا یک نوع الصاق سپس یک نوع انفکاک را بوجود آورد، بیان نموده است»
احمد محمد سلیمان نیز با طرح آیه ۳۰ سوره انبیاء می نویسد:

«اینکه قرآن می فرماید آسمان و زمین قطعه واحدی بود و سپس از هم جدا شد همان نظریه علمی جدید در مورد منظومه شمسی است که می گوید: جهان یک قطعه ای آتشین رها شده در فضا بود و سپس تحت تاثیر جاذبه شیء عظیم از اجرام سماوی دیگر قرار گرفت و تکه تکه شد و به صورت حلزونی در آمد. و سپس این اجزاء کوچک کم کم سیارات را به وجود آوردند.»

سید هبه الدین شهرستانی معتقد است که مقصود از کلمه سماء و دخان در آیه «ثم استوی الی السماء و هی دخان» همان جو زمین یا استمسفر است که آن را با نام «کره بخار» اطراف زمین می خوانند. ایشان در ابتداء معانی کلمه سماء را بر می شمارد. و آن را در عرف و لغت به معنای «هر چه بالای زمین» است می داند.

